

УДК 271.222(477)

ІНТЕГРАЦІЯ СОБОРНО-ЄПИСКОПСЬКОЇ ЦЕРКВИ ДО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ (1942-1943)

Рубан М.Ю.

THE INTEGRATION OF THE CONCILAR-EPISCOPAL CHURCH TO THE UKRAINIAN AUTOCEPHALOUS ORTHODOX CHURCH (1942-1944)

Ruban M.Y.

У статті здійснено спробу дослідити історичні обставини інтеграції Української Соборно-Єпископської Церкви до складу Української Автокефальної Православної Церкви адміністрації митрополита Полікарпа (Сікорського). Висвітлено діяльність та служіння митрополита Феофіла (Булдовського) у якості адміністратора Православної Церкви на Лівобережній Україні. Розглянуті складнощі, що виникали в ході реалізації інтеграційного процесу, що суттєво ускладнив темпи адміністративного розвитку східноукраїнської єпархіяльної структури Автокефальної Церкви. Проаналізовано історію інституційного становлення Помісної Української Церкви в період німецької окупації.

Ключові слова: Українська Соборно-Єпископська Церква, Українська Автокефальна Православна Церква, митрополит Феофіл (Булдовський), митрополит Полікарп (Сікорський), єпископ Мстислав (Скрипник), інтеграція.

Постановка проблеми. У наш час тема взаємовідносин між українськими церковними осередками в період німецької окупації є малодослідженою, однак помітною видається тенденція поступової активізації її вивчення в світлі вітчизняної церковної історіографії. Утім, попри значну кількість нових фахових досліджень та публікацій, залишається низка складних питань з обраної теми, що потребують свого уточнення та розкриття.

Особливої уваги в цьому дослідницькому напрямку привертає питання взаємовідносин двох автокефалістських церковних осередків – Автокефальної Православної Церкви (далі – УАПЦ) митропол. Полікарпа (Сікорського) та Соборно-Єпископської Церкви (далі – УСЄЦ) митропол. Феофіла (Булдовського). Вважається, що вершиною їхньої міжконфесійної взаємодії є інтеграція парафій, підпорядкованих митропол. Феофілу, до складу УАПЦ, що окреслило чітку перспективу формування потужної помісної автокефальної Правос-

лавної Церкви. Однак, попри усю вигідність такого об'єднання для обох сторін цей процес супроводжувався низкою конфліктних ситуацій, що особливо проявилися в ході подальшого інституційного становлення Української Церкви.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Перші наукові розвідки з життя та діяльності Православної Церкви в Україні у період німецької окупації належать переважно до представників української діаспори: І. Власовський, Д. Бурко та ін. [2; 3] Їхні свідчення становлять велику цінність, як почасти безпосередніх учасників згаданих подій, однак, з іншого боку, несуть на собі певну тінь суб'єктивізму. Офіційний погляд Московської Патріархії на історію Православної Церкви в Україні представлений у працях відомих російських церковних дослідників митроп. Феодосія (Процюка), прот. Владислава Ципіна, прот. Михайла Матвєєка та М. Шкаровського [9; 21; 23; 24]. Вітчизняні ж дослідження виникли переважно у період незалежності України, оскільки у радянський час будь-які монографії та публікації з історії Церкви, тим більше у такий суперечливий період історії, були небезпечними. Серед сучасних українських науковців слід відзначити роботи архієп. Ігора (Ісиченка), О. Ігнатуші, А. Смирнова, для яких характерним є неупереджене висвітлення духовно-культурних реалій Лівобережної України в період німецької окупації [4; 5; 6; 18].

Отже, предметом даного наукового дослідження виступає процес інтеграції парафій Соборно-Єпископської Церкви юрисдикції митрополита Феофіла (Булдовського) до складу Адміністрації УАПЦ. Актуальність даної теми зумовлена потребою вивчення особливостей церковно-інституціональних процесів в Українській Православній Церкві у період німецької окупації. Хроноло-

гічні рамки дослідження охоплюють період від відновлення Харківського єпархіального управління УСЄЦ у січні 1942 р. до фактичного його скасування восени 1943 р.

Мета. Мета дослідження полягає у з'ясуванні історичних обставин возз'єднання Харківської єпархії УСЄЦ та Адміністрації УАПЦ на підставі аналізу нових джерел та наукової літератури.

Матеріали та результати дослідження. Унаслідок жорсткої антирелігійної політики радянського уряду в міжвоєнний період єпархіальна мережа Соборно-Єпископської Церкви була цілковито ліквідована. Після закриття останньої Свято-Вознесенської парафії УСЄЦ у Луганську 1939 р. митроп. Феоділ (Булдовський) оселився у Харкові, як приватна особа [22, с. 73]. 24 жовтня 1941 р. Харків був захоплений німецькими військами. Окупаційна влада вдалась до підтримки релігійних організацій для зміцнення «нового порядку» на підконтрольній території, завоювання підтримки місцевих мешканців, використання релігії з пропагандистською метою та для відволікання думок населення. На той час митроп. Феоділ залишився єдиним архієреєм, здатним очолити відродження церковного життя краю. У січні 1942 р. в Харкові утворюється єпархіальне управління, а у середині 1942 р. відновлюється й УСЄЦ в юрисдикції митроп. Феоділа, яку на той час складало близько 400 парафій [18, с. 159] на теренах Харківської, Полтавської, Луганської, Донецької, Курської та Воронежської областей. За твердженням А. Смирнова, подібні успіхи пояснювалися особистими організаторськими здібностями ієрарха та ліберальним режимом військової зони, що перебувала під окупацією [18, с. 159]. Існують історичні свідчення того, що митроп. Феоділ безсумнівно позиціонував відновлену ним східноукраїнську церковну структуру як єдино вірну, канонічну та законну наступницю Української Соборно-Єпископської Церкви, що існувала у міжвоєнний період [20, с. 146].

Аналогічні процеси відродження релігійного життя швидко поширилися усюю територією України. Декретом митроп. Варшавського – Діонісія (Валєдинського) від 24 грудня 1941 р. було затверджено єпископа Полікарпа (Сікорського) на посаді адміністратора «Православної Автокефальної Церкви на звільнених землях України» з возведенням його до сану архієпископа [3, с. 214]. Канонічний статус УАПЦ в юрисдикції архієпископа Полікарпа базувався на зв'язку з митрополитом Діонісієм – першоієрархом помісної Церкви, визнаної православним світом. У цей час митрополит Діонісій та архієпископ Полікарп виступали за ліквідацію неканонічного розколу архієреїв-автономістів, інспірованого напередодні радянськими спецслужбами за використанням ієрархії Російської Православної Церкви. З огляду на те, що до єпископату УАПЦ входило двоє архієреїв архієпископи Луцький Полікарп (Сікорський) та Пінський Олександр (Іноземцев) постала нагальна потреба становлення нової ієрархії. У лютому 1942 р. у Пінську відбулись архієрейські хіротонії

епіскопів Чигиринського Ніканора (Абрамовича) та Уманського Ігора (Губи) [3, с. 216]. У березні 1942 р. єпископи Ніканор та Ігор прибули до Києва, де розпочали активну діяльність з утвердження УАПЦ. 9-17 травня з благословення митроп. Діонісія в Кафедральному соборі Андрія Первозваного в Києві відбулись архієрейській хіротонії єпископів Фотія (Тимощука), Мануїла (Тарковського), Михаїла (Хорошого), Мстислава (Скрипника), Сильвестра (Гаєвського) та Григорія (Огійчука) [3, с. 222].

Влітку 1942 р. з благословення єпископа Ніканора його вікарій – єпископ Мстислав (Скрипник) – здійснив велику місійну подорож Лівобережною Україною. На Полтавщині владика Мстислав сприяв вирішенню гострої проблеми нестачі духовенства. За його сприянням на Полтавщині оформилась окрема – Лубенська єпархія УАПЦ на чолі з єпископом Сильвестром (Гаєвським). На Харківщині Адміністрація УАПЦ прагнула возз'єднання з відродженим церковним осередком УСЄЦ на чолі з митрополитом Феоділом (Булдовським). Тривалий час між архієпископом Полікарпом та митрополитом Феоділом не було жодних контактів. Насамперед, це було зумовлено труднощами комунікації у військовий час. З іншого боку, митрополит Феоділ, як давній прихильник канонічної автокефалії Української Церкви, дещо підозріло ставився до чергового відродження УАПЦ, яка у його свідомості, вочевидь, асоціювалась із «самосвятами-липківцями». Для ведення об'єднавчого діалогу був спрямований єпископ Мстислав, який свого часу був охрещений тодішнім настоятелем церкви Всіх Святих у Полтаві о. Федором Булдовським – майбутнім митрополитом Феоділом [19, с. 740]. Використовуючи цей факт, єп. Мстислав звернувся до митрополита Феоділа з листом, у якому переконував його приєднатися до Адміністрації УАПЦ на чолі з архієпископом Полікарпом. Митрополит прийняв пропозицію УАПЦ. За твердженням А. Смирнова домовленість була досягнута з двох причин: по-перше, УАПЦ не була канонічно пов'язана з «липківцями», а, по-друге, об'єднання чітко визначило перспективу об'єднання єпархій на Сході та Заході в єдину потужну національну автокефальну Церкву, очолити яку й сподівався митрополит Феоділ, як старійший за хіротонією архієрей [18, с. 160].

Отримавши попередню згоду, у двадцятих числах липня 1942 р. єп. Мстислав відвідав Харків, де і зустрівся з митрополитом Феоділом. 27 липня 1942 р. відбулась робоча нарада Харківського єпархіального управління. Її учасники – митрополит Феоділ, єпископ Мстислав, члени Харківського єпархіального управління: оо. Олександр Кривомаз, К. Певний, М. Васильківський, та протод. В. Потієнко, а також голова Полтавського єпархіального управління О. Потульніцький – підписали протокол, згідно до якого усі парафії, підпорядковані владі Феоділові, входили до складу Адміністрації УАПЦ [15, с. 727]. За твердженням архі-

еп. Ігора (Ісіченка) даний протокол не тільки визначав умови інтегрування східноукраїнської спільноти до УАПЦ, але й окреслював її канонічні виміри [5, с. 18]. Слово єпархія у документі не вживалося, вочевидь, по-перше, через понадєпархіяльний вимір канонічного терену, який очолював митрополит Феоділ, а, по-друге, через небажання демонстративно порушувати заборону німецького окупаційного правління на утворення нових церковних об'єднань [5, с. 18]. Попри це, де-факто східноукраїнська спільнота виступала як складова частина помісної Церкви. Водночас, протокол суворо визначав компетенцію єпархіяльного архієрея, застерігав щодо необхідності узгодження з ним призначення вікарних єпископів та передбачав участь владики Феоділа в Архієрейському Соборі Української Автокефальної Православної Церкви [5, с. 18].

Незабаром, після інтеграції церковного осередку УСЄЦ до складу УАПЦ, між митрополитом Феоділом й Адміністрацією УАПЦ склалися складні відносини. Зокрема, у серпні 1942 р. еп. Сильвестр (Гаєвський), прибувши до Харкова, проводив таємні перемовини з керуючим справами Харківського єпархіяльного управління протод. В. Потієнком та головою Громадського комітету В. Доленком за спиною митрополита Феоділа [15, с. 44]. Вочевидь, Сильвестр, як вікарний єпископ Лубенський претендував очолити Полтавську кафедру, вивівши її з-під влади митрополита Феоділа. Існують свідчення, що єпископ Сильвестр самочинно вилучив 6000 крб. з каси Полтавського єпархіяльного управління [20, с. 136]. Зазначене внутрішньоцерковне протистояння пояснюється претензійністю митрополита Феоділа, як старішого за хіротонією єпископа УАПЦ, очолити Церкву з титулом «митрополита Київського і усієї України». Подібні прагнення митрополита входили у пряму конфронтацію з єпископатом УАПЦ на чолі з митрополитом Полікарпом (Сікорським). Урешті-решт, це призвело до погіршення відносин Феоділа з єпископатом Церкви. Однак, незабаром митроп. Феоділ та еп. Сильвестр досягли згоди й з благословення митрополита до Лубенської кафедри, яку очолював еп. Сильвестр було приєднано й Миргородську [11, с. 314-315]. Таким чином, еп. Сильвестр отримав титул, який мав митроп. Феоділ на початку свого архіпастирського служіння (єпископ Лубенський та Миргородський) [22, с. 72].

8 жовтня 1942 р. у Почаївській Лаврі представники Автокефальної та Автономної Церков підписали Акт поєднання, за яким об'єднаною Церквою мав управляти Собор єпископів, а у перервах між Соборами – Священний Синод з шести осіб: митрополитів: Луцького – Полікарпа, Волинського – Олексія, Пінського – Олександра, архієпископів Київського – Ніканора та Чернігівського – Симона [1, с. 730]. Попри категоричну заборону німецького уряду на ратифікацію цього Акту, митроп. Феоділ зробив спробу зібрати сесію Синоду в Харкові в грудні 1942 р. Утім, дізнавшись, що його не включили до складу

Синоду, митрополит Феоділ висловив письмовий протест архієп. Ніканору та еп. Мстиславу. Як старіший єпископ у Церкві за хіротонією він мав беззаперечне право участі у Синоді, тому подібне рішення Собору суперечило церковним правилам. Еп. Мстислав надіслав митрополиту лист з вибаченням та запевненням у тому, що він може бути членом Синоду, якщо схоче. Кременецький Акт надавав владиці Феоділу, як старішому за хіротонією архієрею, право скликати сесію Синоду. Skorиставшись цим, митроп. Феоділ вирішив зібрати першу сесію Синоду в Харкові з 22 до 24 грудня 1942 р [13]. Отримавши дозвіл німецької адміністрації на скликання першої сесії Синоду в Харкові, митроп. Феоділ відрядив свого представника інспектора Харківського єпархіяльного управління О. Вержбицького з метою оповіщення архієреїв взяти участь в означеній сесії. Утім, ця сесія так і не була зібрана, адже архієреї УАПЦ на той час перебували під заборонаю виїжджати поза межі власної єпархії, й, оповістивши переважну більшість владик, О. Вержбицький за наказом німців був змушений повернутися з Рівного до Харкова. За свідченням митроп. Полікарпа в царині церковної політики окупаційна влада прагнула здійснити проект за яким в губернаторстві міг бути лише один правлячий архієрей чи то автокефальної, чи автономної юрисдикції [8]. З огляду на це, митроп. Полікарп запропонував митроп. Феоділу негайно ж призначити єпископів до головних міст східних єпархій, для чого митроп. Феоділ отримав статус адміністратора цих теренів. У липні 1943 р. митроп. Феоділ встиг благословити архієрейську хіротонію архімандрита Сергія (Охотенка) на єпископа Таврійського з осідком у м. Мелітополь, однак подальші хіротонії були неможливі через розпорядження райхскомісара Е. Коха, відповідно до якого діяльність Адміністрації УАПЦ обмежувалась генерал-комісаріатом Волинь-Поділля, єпископи інших територій виводились з підпорядкування митрополита Полікарпа та перебували у підпорядкування місцевим генерал-комісаріатам [12, с. 751-752].

У цей час розпочався широкомасштабний наступ Червоної армії. Архієреї Автокефальної та Автономної Церков були евакуйовані разом із німецькими частинами. Митроп. Феоділ залишився єдиним з архієреїв УАПЦ, хто залишився в Україні. 23 серпня 1943 р. Харків був зайнятий радянськими військами. Напередодні цього митроп. Феоділ звернувся з проханням до заступника патріаршого місцевостителя митрополита Сергія (Страгородського) про прийняття Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ до складу Московської Патріархії. Восени 1943 р. митрополит був заарештований, а 23 січня 1944 р. митрополит Феоділ, останній ієрарх УАПЦ в Україні, помер у в'язниці так і не дочекавшись відповіді з Москви.

Отже, історичний аналіз інтеграції східноукраїнського церковного осередку Української Соборно-Єпископської Церкви на чолі з Феоділом (Булдов-

ским) до складу Адміністрації Української Автокефальної Церкви в юрисдикції митрополита Полікарпа (Сікорського) яскраво засвідчує стан тогочасних внутрішньоцерковних протиріч у середовищі Православної Церкви в Україні. З історичних джерел відомо, що призначення митрополита Феофіла адміністратором Православної Церкви на Лівобережжі датоване 8 грудня 1942 р. [20, с. 158]. Внаслідок власних амбіцій Адміністрація УАПЦ упродовж майже 5 місяців не надавала офіційні повноваження харківському митрополитові, чим, у свою чергу, був згаяний час для упорядкування церковної структури на східноукраїнських теренах. Подібно до більшовиків, німецька окупаційна влада скористалася внутрішньоцерковним протистоянням в Україні для недопущення об'єднання Єдиної Помісної Церкви в Україні як потужного чинника єднання нації. Подібна політика з унеможливлення духовної консолідації українців й нині використовується іноземними релігійно-політичними центрами для задоволення власних політичних потреб. Утім, лише від українців залежить чи їхня власна історична духовна традиція займе належне місце у системі національного світогляду, чи Українська Церква стане лише оздобленою ширмою іноземної політичної інтервенції.

Л і т е р а т у р а

1. Акт поєднання 8.X.1942 / Мартирологія українських церков. Українська Православна церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України. – Торонто-Балтимор: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1987 – Том 1. – С. 729-731.
2. Бурко Демид (протопресвітер) Українська Автокефальна Православна Церква – вічне джерело життя [Текст] / Д. Бурко. – Саут-Бавнд-Брук (Нью Джерсі): Видавничий фонд Владика Мстислава, Митрополита Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі, 1988. – 392 с.
3. Власовський І.Ф. Нарис історії Української Православної Церкви. Том IV. Ч.1. К., 1998. – 384 с.
4. Ігнатюша О.М. Релігійне життя Запорізького краю під час німецької окупації (1941-1944 рр.) / наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 3., 2013. – Вип. XXXVI – С. 151-168.
5. Ігор (Ісиченко), архієп. Канонічні засади утворення Харківсько-Полтавської єпархії Української автокефальної православної церкви / УАПЦ часів Другої світової війни митрополит Феофіл (Булдовський) / [Упоряд. і авт. перед. слова О. Різніченко] – Х. 2011. – С. 9-21.
6. Ігор (Ісиченко), архієп.; Історія Христової Церкви в Україні. – Х.: Акта, 2013. – 760 с.
7. Лист митрополита Феофіла єпископові Мстиславові / Мартирологія українських церков. Українська Православна церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України. – Торонто-Балтимор: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1987 – Том 1. – С. 725-726.
8. Матеріали Харківського обласного СБУ. – Крим. спр. №20618 на протоієрея Олександра Кривомаза
9. Матвеев М.П., прот. История Харьковской епархии (1850-1988). – Х., Б.и., 1999. – 225 с.
10. Мизак Н., Боднар В. Рух за відродження Української Автокефальної Православної Церкви в умовах німецької окупації України (1941-1944 рр.) / Релігія та соціум. – Ч., 2011. – № 2(6) – С. 57-65.
11. Мицик Ю, прот. Листи єпископа Сильвестра (Гаєвського) до митрополита Лларіона / Труды Київської Духовної Академії. – К., 2005. – Ч.2. – С. 312-328.
12. Німці повністю підпорядковують Церкву своїй владі / Мартирологія українських церков. Українська Православна церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України. – Торонто-Балтимор: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1987 – Том 1. – С. 751-752.
13. Повідомлення про скликання Синоду УАПЦ у Харкові // Нова Україна. – 1942. – 10 грудня.
14. Постанови Полтавської церковної наради / Мартирологія українських церков. Українська Православна церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України. – Торонто-Балтимор: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1987 – Том 1. – С. 728.
15. Постанови Харківської церковної наради // Мартирологія українських церков. Українська Православна церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України. – Торонто-Балтимор: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1987 – Том 1. – С. 726-727.
16. Приходченко В. Митрополит Феофіл (Булдовський) – організатор Української Автокефальної Православної Церкви на Слобідській Україні/ УАПЦ часів Другої Світової війни Митрополит Феофіл (Булдовський) / [упоряд. і авт. перед. Слова О. Різніченко] – Х. 2011. – С. 31-52.
17. Скоробогатов А. Взаємини УАПЦ з АПЦ у під німецькому Харкові (1941-1943) / Науково-теоретичні здобутки Слобідської України філософія, релігія, культура. – Х.: Курсор, 1999. – С. 121-124.
18. Смирнов А.І. Мстислав (Скрипник) громадсько-політичний і церковний діяч, 1930–1944: Монографія / Передм. Є. Сверстюка. – 2-е вид., доповнене. – К.: Смолоскип, 2009. – 326 с.
19. Спогади митрополита Мстислава // Мартирологія українських церков. Українська Православна церква. Документи, матеріали, християнський самвидав України. – Торонто-Балтимор: Українське Видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1987 – Том 1. – С.737-744.
20. Федосеев Александр, прот. От Лубен до Харькова. – М.: 2011. – 232 с.
21. Феодосій (Процюк), митр. Обособленческие движения в православной Церкви на Украине (1917-1943). – М., 2004. – 635 с.
22. Феофіл (Булдовський), митр. Моя автобіографія. – Матеріали Харківського обласного СБУ. Кримінальна справа № 147900 на митрополита Феофіла (Булдовського) // УАПЦ часів Другої Світової війни Митрополит Феофіл (Булдовський) / [упоряд. і авт. перед. Слова О. Різніченко] – Х., 2011. – С. 71-74.
23. Цыпин Владислав, прот. История Русской Церкви (1917-1997). – М.: Изд-во Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1997. – 697 с.
24. Шкаровский М.В. Нацистская Германия и Православная Церковь. Немецкая политика по отношению к Православной Церкви и религиозное возрождение на оккупированной территории СССР. – М.: Крутицкое патриаршее подворье, 2002. – 528 с.

References

1. Communication Act 8.X.1942 / Martyrology of Ukrainian Churches. Ukrainian Orthodox Church. Documents, materials, the christian samvidav of Ukraine. – Toronto-Baltimore: Smoloskyp, 1987 – Т 1. – P. 729-731.
2. Demyd Burko (archiepriest) Ukrainian Autocephalous Orthodox Church – eternal source of life [Text] / D. Burko. – South-Bound-Brook (New Jersey): The master Mstyslav's press fond, Metropolis of Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in diaspora, 1988. – 392 p.
3. Vlasovsky I. The feature article of Ukrainian Orthodox Church's history. Т.1. P.2. – K., 1998. – 324 p.
4. Ignatusha O. The religious life of Zaporizhya region during the german occupation (1941-1944) / The scientific works of the historical faculty of Zaporizhya national university. – Z., 2013. – №. XXXVI – P. 151-168.
5. Igor (Isichenko), archibishop The canonical issues of Kharkiv-Poltava diocese's organization of Ukrainian Autocephalous Orthodox Church / UAOC at the Second World War. Metropolitan Theophilos (Buldovsky) [comp. and the author of intr. word O. Riznichenko] – Kharkiv, 2011. – P. 9-21.
6. Igor (Isichenko), archibishop The history of Christian Church in Ukraine. – Kharkiv, Acta, 2013. – 760 p.
7. The metropolitan's Theophilos letter to bishop Mstyslav / Martyrology of Ukrainian Churches. Ukrainian Orthodox Church. Documents, materials, the christian samvidav of Ukraine. – Toronto-Baltimore: Smoloskyp, 1987 – Т 1. – P. 725-726.
8. Kharkiv region SSU's materials. – Criminal case №20618 on archiepriest Olexandr Kryvomaz
9. Matveenکو M., archipriest. The history of Kharkiv diocese (1850-1988). – Kharkiv, 1999. – 225 p.
10. Myzak N., Bodnar V. The movement for the rebirth of Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in conditions of german occupation of Ukraine (1941-1944) / Religion and society. – Chernivtsy, 2011. – № 2(6) – P. 57-65.
11. Mytsyk Y, archiepriest. The bishop Sylvestr's (Gayevsky) letters to metropolitan Ilarion / Kivijan Spiritual Academia's Works. – K., 2005. – P.2. – P. 312-328.
12. German almost submit the Church to their power / Martyrology of Ukrainian Churches. Ukrainian Orthodox Church. Documents, materials, the christian samvidav of Ukraine. – Toronto-Baltimore: Smoloskyp, 1987 – Т 1. – P. 751-752.
13. The message about the calling of UAOC's Synod in Kharkiv // New Ukraine. – 1942. – 10th december.
14. The rulings of Poltava church council // Martyrology of Ukrainian Churches. Ukrainian Orthodox Church. Documents, materials, the christian samvidav of Ukraine. – Toronto-Baltimore: Smoloskyp, 1987 – Т 1. – P. 728.
15. The rulings of Charkiv church council // Martyrology of Ukrainian Churches. Ukrainian Orthodox Church. Documents, materials, the christian samvidav of Ukraine. – Toronto-Baltimore: Smoloskyp, 1987 – Т 1. – P. 726-727.
16. Pryhodchenko V. Metropolitan Theophilos (Buldovsky) – the organizer of Ukrainian Autocephalous Orthodox Church на Slobidska Ukraine/ UAOC at the Second World War. Metropolitan Theophilos (Buldovsky) / [comp. and the author of intr. word O. Riznichenko] – Kharkiv, 2011. – P. 31-52.
17. Skorobogatov A. Mutual relations between UAOC and AOC in the german occupied Kharkiv (1941-1943) / Scientific-theoretical achievements of Slobidska Ukraine philosophy, religion, culture. – Kharkiv: Kursor, 1999. – P. 121-124.
18. Smirnov A. Mstyslav (Skrypnyk) social-political and church personality, 1930–1944: Monography / Intr. E. Sverstyuk. – 2-d pub., filled. – K.: Smoloskyp, 2009. – 326 p.
19. The memories of metropolitan Mstyslav // Martyrology of Ukrainian Churches. Ukrainian Orthodox Church. Documents, materials, the christian samvidav of Ukraine. – Toronto-Baltimore: Smoloskyp, 1987 – Т 1. – P.737-744.
20. Fedoseyev O., archiepriest. From Lubny to Kharkiv. – M.: 2011. – 232 p.
21. Theodosios (Procyuk), metropolitan. Isolated movements in the Orthodox Church in Ukraine (1917-1943). – M., 2004. – 635 p.
22. Theophilos (Buldovsky), metropolitan. My autobiography. – Materials of Kharkiv SSU's. Criminal case № 147900 on metropolitan Theophilos (Buldovsky) // UAOC at the Second World War. Metropolitan Theophilos (Buldovsky) / [comp. and the author of intr. word O. Riznichenko] – Kharkiv, 2011. – P. 71-74.
23. Tsyupin V., archiepriest The history of Russian Church (1917-1997). – M., 1997. – 697 p.
24. Shkarovsky M. Nazi German and Orthodox Church. German politic in attitude to the Orthodox Church and religious rebirth on the occupied area of USSR. – M., 2002. – 528 p.

Рубан Н.Ю. Интеграция соборно-епископской церкви в состав украинской автокефальной православной церкви (1942-1943)

В статье совершено попытку исследовать исторические обстоятельства интеграции Украинской Соборно-Епископской Церкви в состав Украинской Автокефальной Православной Церкви администрации митрополита Поликарпа (Сикорского). Освещена деятельность и служение митрополита Феофила (Булдовского) в качестве администратора Православной Церкви на Левобережной Украине. Рассмотрены сложности, имевшие место в ходе реализации интеграционного процесса, осложнившего ход административного развития восточнукраинской епархиальной структуры Автокефальной Церкви. Проанализировано история институционального становления Поместной Украинской Церкви в период немецкой оккупации.

Ключевые слова: Украинская Соборно-Епископская Церковь, Украинская Автокефальная Православная Церковь, митрополит Феофил (Булдовский), митрополит Поликарп (Сикорский), епископ Мстислав (Скрипник), интеграция.

Ruban M Y. The integration of the conciliar-episcopal church to the ukrainian autocephalous orthodox church (1942-1944)

The article is an attempt to explore one of the most difficult questions of modern church history – the historical circumstances of integration process of Ukrainian Conciliar-Episcopal Church to the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in Administration of Metropolitan Polikarp (Sikorsky). Its relevance caused by deep need for better learning the process of institutional establishmant of Ukrainian Orthodox Church for its better understanding in modern conditions of national church separation. As that time, as now the autocephaly of Ukrainian Church is considered as one of the most important sides of national spiritual rebirth. During the long period of totalitarian antireligious soviet regime all the researches, devoted to the national church establishment, had been prohibited, and now the missing of such important pages

of our history allows mislead Ukrainians from the way of national rebirth. Despite that this difficult historical period must be learned hard in the context of our modern religion situation, when Ukrainians must unit around their national spiritual tradition. The article discusses the activity and serving of the primate of Ukrainian Conciliar-Episcopal Church – then the oldest bishop of Ukrainian Autocephalous Orthodox Church – Metropolitan Theophilos (Buldovsky) as the administrator of the Ukrainian Orthodox Church in the Left Bank Ukraine. It affirms that integration process of east-ukrainian church community, represented by Kharkiv diocese of UCEC, to UAOC allowed the common Ukrainian Orthodox Church in Administration of Metropolitan Polikarp (Sykorsky) spread its influence on the territories that had been russified during a long period of the imperial Russian policy. But, internal difficulties that took part during the implementation of integration process complicated the administration development of east-ukrainian diocese's structure of Autocephalous Church. We analyzed the history of institutional establishment of the Local Ukrainian Orthodox Church, that had its normalized canonical status in the connection with Poland Autocephalous Orthodox Church, in the period of german occupation. It is proved that ukrainian church movement during the

period of the Second World War could make much effort for its own spread in the East Ukraine. But its own internal opposition multiplied by tough policy of occupation power made our national church rebirth delayed, however even almost unable to rebirth on the East Ukrainian lands. That's why, on our mind, nowadays we have real problem with the normalization of canonical status of Ukrainian Orthodox.

Key words: Ukrainian-Conciliar Episcopal Church, the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church, Metropolitan Theophilos (Buldovsky), Metropolitan Polikarp (Sykorsky), bishop Mstislav (Skrypnyk), integration.

Рубан Микола Юрійович – студент Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Сєверодонецьк) та Київської Православної Богословської Академії, nikolas.kindle@gmail.com

Рецензент: д.іст.н., професор **Дьомін О.Б.**

Стаття подана 08.09.2016